

Életdarabok, verstájak

Zsille Gábor: *Készülődés*

Magyar Napló, Budapest, 2019

Zsille Gábor verseit olvasva az a kérdés bujkált bennem makacsul, hogyan lesz az életből vers. A megélt mindennapi kis valóságainkból? Talán a szavak sugárzása, holdudvara ez? A mélyebb látás, amikor is a lírai én a mindennapi apró-cseprő ügyeinkben fedezi fel a többet mondót, a költészet felé kiáltót? A szokatlan összefüggések felvillantása? Vagy ezek mindegyike? Jelen recenzió ezen kérdésekre igyekszik választ keresni.

A kötetbeli nyolcvan vers nyolc ciklusba rendeződik. Kínálkozna az arányosság, de mégsem tíz-tíz vers tesz ki egy ciklust. Van egészen rövid, három versből álló, de hosszabb, akár tizennégy versből álló egység is. Inkább a tematika, a verseket összekötő életélmény az, mi egységesít egy-egy ciklust. Sokféle élményvilágból építkezik a kötet: szerelem, halál, utazás, haza, természet és táj, létértelmezés és -összegzés, mind-mind visszatérő motívumai a kötetnek. Mindjárt a könyv elején, az *Újra csak költő* című ciklusban a költői létet tematizáló verseket találunk (*Apjuknak nem, Újra csak költő*). Azonban az íráshoz, az irodalomhoz való viszony a kötet más egységeiben is fel-felbukkan, akár valamiféle nosztalgiaként (*Nem ismerni, Visszavedleni*) vagy a kései, öregkori versek megsejtéseként (*Készülődés*). Utóbbi talán Arany Jánost is megidézi, akivel Zsille Gábor egy napon született. Ezt a tényt egyébként ironikusan meg is verseli az *Aranyos* című versben. „Nem sikerülhet a nyomába érnem. / S hogy bajuszom sílány, az még csak hagyján.”

Jellegetes kötetbeli téma az utazás: tájak, városok hangulata, egy-egy kitüntetett hely, múltak, emlékek, eszmélkedések

otthona. Itt van mindjárt a badacsonyi táj, a gyerekkor világa. „Esteledik, a köteraszt díszítő / örökzöldből előbújik a gyerekkor” – szól a *Badacsony* című vers. Habár a felidézett tér konkrét létező, a táj több konkrét helynél, az álom, a vágyak színtere. A tér csak kiindulópont, ahonnan elrugaszkodva a vers tájja lényegül. „Milyen árnyéktalan az este / a városban, ahol élni szeretnék, / milyen zavartalan a sötét, / levendulaillatú pályaudvarát / a magányos vonatok elkerülik, / szénaillatú aluljáróit a szavak, / magányos mondatok befonják” (*Ahol élni szeretnék*). A táj sokszor fájó nosztalgiát sejtet az egyszerű, természetbe simuló létforma után (*Fáj*). Továbbá egy elképzelt önálló élet után, a zamárdi házban megélt nyugalommal (*Kívánság-műsor*). Táj és ember kapcsolatában szép és mély értelmű, ahogy a tó és a folyó két életforma szimbólumává válik. „Korunk embere az állóvíz kényelmét / vágyja, nem a folyópart nomád, / kanyargó szeszélyét. Az állandóság / látszata, az kell, nem a változó lét” (*Nem a folyó*).

Az *Ideje indulnod* ciklus már valóban az utazás, a máshol-lét verseit sűríti magába. Városokban való barangolások, tájélmények teszik ki ezt a ciklust. Az otthonosban az ismerős és fordítva. És még valami: a globalizáció. „Nem tudom, van-e értelme / még bárhová is utazni, mindenütt ugyanaz fogad: / Benetton, Kentucky, Disney” – olvassuk a *Tallini mellékdal* című versben. A migráció, népek keveredése is sajátos színt ad egy-egy nagyvárosnak, egészen addig, hogy: „Észthon egyik legfőbb városában, / Narvában már senki sem beszél észtül” (*Valami készül*). Hogy ez a jelenség mennyiben jó vagy

rossz, a verssel szólva „részül vagy egészül” – a kérdés nyitva marad.

Az utazás tematikájú versek a váratlan, rejtett tartalmakkal, titkos megfigyelésekkel lepik meg az olvasót. Az utazás igazi vadászat a lírai én számára, amikor is a túlságos pontosság, a kiszámítottság az utazás izgalmát öli meg (*Vadászat*). Előfordul, hogy a lírai én a természeti tájban fedez fel valami meglepő titkos jelentést, mint történik ez a *Pont* című versben, amikor is a húszméteres fenyőkből álló erdő hirtelen minden átmenet nélkül napfényes nyíresre vált. Az északi kis tó – „*Lenygelország eleven oltára*” – felé magyar útjelző tábla mutat, amire véletlenül bukkan rá a kiránduló (*Névtelen*). Vagy amikor a *Varsó* című versben a szokványos városkép mögött a költő fejében lakó idegenvezető felfedezi a népirtást, felkeléseket, a középkori csatornarendszer alagútjait. Sajátos idegenvezetéssé válik a vers: „Jobbra látható a hősiesség. / Balra a feltámadásba rejtett halál.”

Nem idegen a versektől a humor, megfordított nézőpont meglepetésereje, mint például az *Idegenben* címűben, amelyben a lírai én egy szokatlan nyári szabadságot javasol. Bennszülött budapesti is lehet turista a saját városában egy kis csellel: utazzon el Budapestről, de csak azért, hogy visszatérjen, és fényképezőgéppel a kezében fedezze fel a várost, mintha először látná. Minden csak nézőpont kérdése.

Jelentős rétege a kötetnek a költőtársaknak, elhunyt író, alkotó embereknek dedikált versek, hommage-ok, amelyekben többek között az elmúlással is számot vet a lírai én. Bella István, Lázár Ervin, Deák László, Hárs Ernő, Vasadi Péter, Csontos János, Csoóri Sándor emlékének szentelt verseket találunk a kötetben, de megjelenik a versek között Prágai Tamás és a haldokló Oláh János alakja is. Szívszorító a nagybeteg Deák Lászlót megidéző prózavers (*Visszaút*), ezen belül is a sietős, a lélegzetvétel kapkodását felidéző hosszú körmondat: „...mert élni kell, ez a pa-

rancs, ezt óbégatják a sejtek, élni, csak élni, minden idegszállal és vadul, akkor is, ha semmi remény, ha már minden papírlap betelt, ha már minden lemezt meghallgattál, ha nincs hová menni, akkor is, akkor is kell egy út.” Az öregség, vesztegesség, halál között azonban ott bujkál a humor és a derű is, mint például a Hárs Ernőt megidéző többrészes, változatos formájú versben (*A vénség mozzanatai*).

Talán a leginkább érzelemre ható versciklus a saját elmúlással, a testtel számot vető egység *Végigkísér* címmel. Ha lehet azt mondani, a leginkább alanyi versek ezek a kötetben, amikor is a személyes én nyíltan megmutatkozik, vállalja saját hús-vér lényét, fájdalmait, az élet delén immár túljutott ember végre való készülődését. És hogy mit jelent ez a készülődés? Van, hogy elidegenítés a személyestől, mint ahogy olvashatjuk az *Egyszer majd megszeretem Zsille Gábort* című versben. „És próbálok mindegyre így, / könnyel megállni önmagam előtt [...] / hogy majd a valódi felszabadulás óráján / könnyebb legyen az elválás, / kevésbé fájjon a búcsú.” Van, hogy a majdani öregkori versek egyszerre idilli és fájdalmas képei (*Készülődés*), társi köszönet a fájdalomnak meg-megdőccenő négy soros strófákban (*Testvérem, társam*), letisztult formavilágú, zsongító metaforikájú versben (*Alkony, virradat*), vagy a pusztulás díszleteinek a tájban való felfedezése (*Esztergom – Aquincum*).

Mindig nagy érdeklődésre tart számot a költő, alkotó, közszereplő magánélete. Az *Üzemi hőfok* ciklus Simon Adriennel megélt élményekből táplálkozik, amelyben feltűnik az egyik tokaji író tábor is mint megismerkedésük helyszíne (*Tokaji író tábor*), található itt intim élmények szabadversben (*Erőszak*), klasszikusan letisztult, finom metaforikájú négy soros strófában írt vers (*Gyümölcs*), krízis, fájdalom, a sebzett test és lélek kiszolgáltatottsága (*Ötvenhatos vers*), a közös haza, a „zürzavaros város” morzsákként szétpergő „emlékhelyei” (*Mi fáj majd, ha tényleg*).

Az emberi kapcsolatok hullámhegyei, -völgyei után kifejezetten jólesik a *Létrejön egy sziget* címmel ellátott egység, a boldog sziget, a vágyott vagy éppen valós otthon képeit tematizáló három vers. Lehet ez egy fárasztó, zötykölődő vonatúton mégis elringató álom (*Zágrábból Pestre*), a civilizáció teremtésével létrejövő otthonszigetek (*Hány sziget*) vagy sodró lendületű látomás egy elképzelt idilli fényben ragyogó városról (*Ahol élni szeretnék*).

Visszatérve a kritika elején feltett kérdésre: a *Készülődés* című kötet verseinek saját létük van, akárcsak egy tájnak, növénynek vagy bármilyen élőlénynek. A saját szabályaikat követik. A verseket olvasva egy különös tájban találjuk magukat, ami- ben ugyan fellelhetőek a minket körül- vevő környezet kontúrjai, de csak úgy, ahogy egy festményen: a kontúr elmosó- dott, de a tényszerű valónál mégis valósá- gosabb.

Lakatos-Fleisz Katalin

Kováts Nikolett: Kapcsolatok III. (olaj, vászon, 80x120 cm, 2020)

LAKATOS-FLEISZ KATALIN (1978) irodalmár, kritikus, egyetemi oktató. Kolozsváron él. Legutóbbi kötete: *Önreflexív alakzatok Krúdy Gyula prózájában* (GlobeEdit, 2017).